

Verzekeringsnieuws

Focus op rechtspraak

Brand

Aandacht voor brandverzekering bij overdracht van risico

Een vonnis van de Rechtbank van Koophandel van Bergen toont aan dat bij bepaalde fiscale constructies het verzekeringsaspect niet uit het oog mag worden verloren. Een grootmoeder wilde één van haar huizen schenken aan haar kleinzoon. Om fiscale redenen verkocht ze enkel de blote eigendom van het pand. Het vruchtgebruik behield ze zelf, maar haar kleinzoon mocht het huis wel gratis betrekken. Zelf woonde de grootmoeder op een ander adres. Aan één ding had niemand gedacht: de brandverzekering. De maatschappij werd niet verwittigd van de overdracht van het risico. Wel betaalde de grootmoeder elk jaar de verzekeringspremie. Op zekere dag brandde het huis af tot op de grond. De brandverzekeraar weigerde elke tussenkomst en kreeg gelijk van de rechter: noch de kleinzoon noch de grootmoeder hebben recht op schadevergoeding. De verzekeringsovereenkomst was immers nietig.

Vooraleer we dieper ingaan op de overwegingen van de rechter, moeten we enkele juridische kernbegrippen in herinnering brengen: eigendom, vruchtgebruik en gebruik.

Eigendom

Eigendom is het recht om op de meest volstrekte wijze van een zaak het genot te hebben en daarover te beschikken, mits men er

geen gebruik van maakt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen. De eigendom van een roerende of een onroerende zaak geeft recht op al wat zij voortbrengt.

Eigendom kan worden uitgesplitst: indien het vruchtgebruik wordt overgedragen aan een andere persoon, blijft enkel de zogenaamde blote eigendom over (zie art. 544-546 B.W.).

Inhoud

- **Brand**
Aandacht voor brandverzekering bij overdracht van risico 1
- **Regresvordering autoverzekeraar**
Territoriale bevoegdheid bij verstek van verweerder 4

Vruchtgebruik

Vruchtgebruik is het recht om van een zaak waarvan een ander de eigendom heeft, het genot te hebben, zoals de eigenaar zelf, maar onder verplichting om de zaak zelf in stand te houden. De vruchtgebruiker heeft recht op het genot van alle soorten van vruchten, onder meer de zogenaamde burgerlijke vruchten. Met dit laatste worden huishuren, interesten van opeisbare geldsommen, rentetermijnen en pachten van landerijen bedoeld. (zie art. 578-636 B.W.).

Gebruik

Het recht van gebruik en het recht van bewoning worden gevestigd en gaan teniet op dezelfde wijze als vruchtgebruik. De gebruiker kan zijn recht niet aan anderen afstaan of verhuren. Zijn recht is bovendien beperkt tot het pand dat voor hem of zijn gezin noodzakelijk is als woonst.

Als we deze begrippen toepassen op het voorliggende geval, is de rolverdeling als volgt:

- de grootmoeder verkocht de blote eigendom van het pand aan haar kleinzoon, maar ze behield op papier wel het vruchtgebruik;
- de kleinzoon kreeg de blote eigendom evenals het recht van gebruik en bewoning.

Kleinzoon niet als verzekerde beschouwd

De kleinzoon voert aan dat hij de begunstigde is van een impliciete 'verzekering voor rekening van'. Dit is een bijzondere toepassing van het beding ten behoeve van een derde. Opdat dergelijk beding geldig zou zijn, moet bewezen zijn dat de partijen de zekere bedoeling hadden om rechten te doen ontstaan ten voordele van een derde. Het volstaat dus niet dat het beding occasioneel of bij weerkaatsing voordelen kan teweegbrengen voor de derde.

(vert.) "De aanwezigheid van een verzekeraar belang in hoofde van de derde volstaat niet om automatisch een 'verzekering voor

rekening van' te doen ontstaan indien de partijen hun wil daartoe niet expliciet hebben uitgedrukt. Het bewijs van het bestaan van een 'verzekering voor rekening van' moet voortvloeien uit het voorwerp van het contract, het geheel van de polisvoorwaarden of uit een ander element dat erop wijst dat de partijen de bedoeling hadden dergelijke overeenkomst te sluiten", oordeelt de Rechtbank van Koophandel van Bergen.

In casu had de kleinzoon er uiteraard belang bij dat het pand waarin hij woonde verzekerd was tegen brand. Deze omstandigheid is op zich echter onvoldoende om een 'beding ten behoeve van een derde' te doen ontstaan. Er wordt immers niet aangetoond dat de partijen de zekere bedoeling hadden dergelijk beding te vestigen. De verzekeraar werd niet eens verwittigd van de verkoop van de woning, hoe zou hij dan de intentie gehad kunnen hebben om het recht op schadevergoeding over te hevelen van de grootmoeder naar de kleinzoon? Kortom, de theorie dat er sprake zou zijn van een 'verzekering voor rekening van' gaat niet op.

Verder verwijst de rechter naar artikel 57 van de Wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (Wet LVO), dat luidt als volgt:

"In geval van overdracht onder de levenden van een onroerend goed, eindigt de verzekering van rechtswege drie maanden na de datum van het verlijden van de authentieke akte. Tot het verstrijken van deze termijn, blijft de aan de overdrager verleende dekking gelden voor de overnemer, tenzij deze laatste dekking geniet uit hoofde van een andere overeenkomst."

Deze wetsbepaling werd uitdrukkelijk overgenomen in de polis. Daar de brand meer dan drie maanden na de verkoop bij de notaris plaatsgreep, kan de kleinzoon geen beroep doen op de brandpolis van zijn grootmoeder.

Grootmoeder heeft geen verzekeraar belang

Om verschillende redenen kan de grootmoeder evenmin een recht op schadevergoeding doen gelden, stelt de verzekeraar:

De verzekering eindigt drie maand na de overdracht van het onroerend goed

- de overdracht van tegelijk de blote eigendom en het recht van gebruik en bewoning aan dezelfde persoon kan worden beschouwd als een gewone onroerende verkoop waarop bovenvermeld artikel 57 Wet LVO van toepassing is;
- de verzekerde die verandert van hoedanigheid (eigenaar wordt huurder of vruchtgebruiker) verliest zijn rechten;
- de grootmoeder heeft geen verzekeraar belang.

Begrip verzekeraar belang

Dat laatste vraagt misschien enige toelichting. Bovenop de traditionele geldigheidsvereisten die bestaan voor alle verbintenissen (toestemming, bekwaamheid, bepaald voorwerp en geoorloofde oorzaak) heeft de wetgever een bijkomende conditie gesteld voor verzekeringcontracten: er moet een verzekeraar belang aanwezig zijn. Eén van de essentiële voorwaarden van de verzekeringsovereenkomst is dat de verzekerde er 'belang' (baat) bij heeft dat het gedekte risico zich niet realiseert. Indien er geen verzekeraar belang is, is het contract nietig.

De nietigheid van de verzekeringsovereenkomst hangt niet zozeer af van de vraag of de verzekerde al dan niet eigenaar van het verzekerde goed is, maar van het bestaan van het risico en de aanwezigheid van een verzekeraar belang.

Vruchtgebruik

In principe heeft de vruchtgebruiker een verzekeraar belang in de mate waarin hij het genot van het verzekerde goed heeft en voor zover hij aansprakelijk kan worden gesteld wegens de schending van zijn restitutieplicht. Het veranderen van hoedanigheid (eigenaar wordt vruchtgebruiker) doet het verzekeraar belang dus niet verdwijnen, maar geeft het een andere inhoud.

Of er al dan niet sprake is van een verzekeraar belang, dient in concreto te worden uitgemaakt.

De Rechtbank van Koophandel preciseert: "Om uit te maken of er een verzekeraar belang is, moet onderzocht worden (1) of de vruchtgebruiker het werkelijke genot van het pand heeft en (2) of hij aansprakelijk kan worden gesteld door de blote eigenaar."

Genot

In het besproken geval bewoonde de grootmoeder het verzekerde pand niet zelf. Bovendien moest haar kleinzoon geen huur betalen. Ze had dus niet het genot van het pand en plukte er evenmin de vruchten van, zodat volgens de Rechtbank van Koophandel niet voldaan was aan de wezenskenmerken van het vruchtgebruik.

Aansprakelijkheid

Ook het tweede element van het verzekeraar belang, de mogelijke aansprakelijkheid van de vruchtgebruiker, ontbreekt in casu. Op welke basis zou de grootmoeder (vruchtgebruiker, op papier) immers aansprakelijk kunnen worden gesteld door haar kleinzoon, die tegelijk de blote eigenaar en de gebruiker van het pand was?

De rechter komt tot de slotsom dat op het ogenblik van het verlijden van de notariële akte het verzekeraar belang in hoofde van de grootmoeder compleet verdwenen was. De brandpolis was nietig vanaf de verkoop. Gedurende drie maanden na de verkoop was er wel nog verzekeringsdekking overeenkomstig artikel 57 Wet LVO, maar daarna niet meer. De kleinzoon had verzuimd om zelf een brandverzekering te sluiten. Op basis van het contract van zijn grootmoeder kan hij, zoals gezegd, niet als een verzekerde worden beschouwd.

Niemand heeft dus recht op schadevergoeding. De sedert de verkoop betaalde premies moeten wel worden teruggestort, maar daar had de verzekeraar spontaan reeds voor gezorgd.

(Bergen, 15 februari 2001, J.L.M.B., 2001/27, 1169-1173)

Bij gebrek aan verzekeraar belang is het contract nietig